

Sygn. akt IV CK 241/05

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 listopada 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący)

SSN Iwona Koper (sprawozdawca)

SSA Aleksandra Marszałek

w sprawie z powództwa K. P. przeciwko "P.(...)" Spółce Jawnej w A. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 24 listopada 2005 r., kasacji powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 20 stycznia 2005 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala kasację i zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 2.700 zł (dwa tysiące siedemset) tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powód K. P., prowadzący działalność pod nazwą T.(...) domagał się zasądzenia od pozwanego P.(...) Spółka Jawna w S. kwoty 109.802,48 zł tytułem, należności za podwyższenie cen materiałów, za które zapłata została dokonana po terminie, oraz kar umownych.

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym Sąd Okręgowy w B. uwzględnił powództwo.

Wyrokiem z dnia 22 lipca 2004 r. Sąd Okręgowy w B., który rozpoznawał sprawę na skutek sprzeciwu pozwanego od nakazu zapłaty, uwzględnił powództwo co do kwoty

13.888,73 zł oraz orzekł o jego oddaleniu w pozostałym zakresie. Wyrok oparty został na następujących ustaleniach.

W dniu 11 stycznia 2000 r. strony tj. powód jako sprzedający i pozwany jako kupujący zawarły umowę handlową, w której (§ 7 ust. 2) ustaliły, że w razie zapłaty przez kupującego należności za zakupione materiały budowlane po terminach określonych w fakturach VAT, kupujący wyraża zgodę na ustalenie ceny materiałów budowlanych objętych fakturą VAT wyższej o 5% oraz na wystawienie korekty faktury VAT na zakupione tymi fakturami materiały budowlane. Nadto kupujący wyraził zgodę, w przypadku zwłoki w zapłacie należności za zakupione materiały budowlane, na obciążenie go przez sprzedającego karą umowną w wysokości trzykrotnych ustawowych odsetek obowiązujących w dniu wystawienia faktury VAT, liczonych od wartości netto materiałów budowlanych opłaconych ze zwłoką (§ 7 ust. 3). Pozwany wielokrotnie dokonywał płatności za zakupione towary po terminach, w związku z czym powód wystosował do niego szereg not odsetkowych domagając się zapłaty.

W ocenie Sądu Okręgowego sformułowanie § 7 ust. 2 umowy należy traktować jako karę umowną, której zastrzeżenie za nienależyte wykonanie świadczenia pieniężnego jest sprzeczne z obowiązującym prawem i nie może stanowić podstawy dochodzonego przez powoda roszczenia. Powód nie może go dochodzić także z uwagi na niewystawienie korekty faktur VAT.

Za nieuzasadnione uznał Sąd Okręgowy dalsze żądanie powoda zasądzenia na podstawie § 7 ust. 3 umowy odsetek w wysokości 300% odsetek ustawowych, a to wobec niewykazania, aby pozwany pozostawał w zwłoce z zapłatą ceny. Roszczenie powoda w tej części ocenił natomiast jako zasadne w granicach określonych w art. 481 k.c. i na tej podstawie zasądził od pozwanego odsetki ustawowe w kwocie 13.888,73 zł.

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyły obie strony.

Powód, który zaskarżył go w części oddalającej powództwo kwestionował prawidłowość rozstrzygnięcia zarówno na płaszczyźnie ustaleń faktycznych jak i ich oceny prawnej, zarzucając błędne przyjęcie, że zapis § 7 umowy dotyczy kary umownej a nie umownych odsetek oraz, że warunkiem dochodzenia roszczenia wynikającego z jego ust. 2 było wystawienie korekty faktur VAT.

Pozwany, zaskarżając wyrok w części uwzględniającej powództwo zarzucał naruszenie art. 233 § 1, 321 k.p.c. i art. 479¹² k.p.c., prowadzące do zasądzenia roszczenia nie zgłoszonego przez powoda.

Wyrokiem z dnia 20 stycznia 2005 r. Sąd Apelacyjny, w uwzględnieniu apelacji pozwanego, zmienił zaskarżony nią wyrok w ten sposób, że powództwo oddalił oraz w całości oddalił apelację powoda.

W ustosunkowaniu się do zarzutów apelacji powoda stwierdził, że powód dopiero na rozprawie w dniu 14 lipca 2004 r. sprecyzował żądanie jako dotyczące odsetek umownych, a nie kary umownej. Twierdzenie to uznał za „niewiarygodne” i wskazał, że umowa wyraźnie rozróżnia użyte w różnych sytuacjach pojęcia kar umownych, zwłoki, opóźnienia i przewiduje w tych sytuacjach różne sankcje. Podtrzymał pogląd Sądu Okręgowego, że z uwagi na charakter przepisu art. 483 k.c., jako normy bezwzględnie obowiązującej, strony nie mogły zastrzec kary umownej w odniesieniu do świadczenia pieniężnego. Stwierdził nadto, że chociaż nie wynika to wprost z motywów rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego, to Sąd ten przyjął, że klauzula umowna zastrzegająca w § 7 ust. 3 umowy karę umowną jest zastrzeżeniem odsetek umownych, przy czym uznał je za wygórowane i w części w jakiej przekraczają one odsetki ustawowe umowę ocenił jako nieważną (art. 58 § 2 i 3 k.c.). Sąd Apelacyjny nie zgodził się jednak z tym, iż powodowi należało zasądzić odsetki ustawowe. Powód nie wykazał bowiem, że pozwany spóźnił się z zapłatą i co zarzucał pozwany w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, nie dostarczył dokumentów rozliczeniowych a jedynie przedłożył notę księgową. Jako przyczynę najdalej idącą i decydującą o oddaleniu powództwa wskazał nieudowodnienie przez powoda podstawowej okoliczności opóźnienia w zapłacie pozwanego.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył kasacją powód zarówno w części oddalającej jego apelację jak i uwzględniającej apelację pozwanego zarzucając:

- 1/ w oparciu o podstawę naruszenia prawa materialnego
 - niewłaściwe zastosowanie art. 353¹ k.c. w zw. z art. 32 § 1 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz. U. 1993 r. Nr 11, poz. 50) skutkujące przyjęciem, że do dochodzenia należności wynikającej z umowy cywilnej niezbędne jest wystawienie faktur VAT;
 - niewłaściwe zastosowanie art. 483 k.c. i art. 65 k.c. skutkujące przyjęciem, że zastrzeżone w umowie odsetki stanowią w istocie karę umowną niedopuszczalną przy zobowiązaniach pieniężnych, a tym samym zapis umowy nie wiąże stron;
 - błędną wykładnię art. 353¹ k.c. w zw. z art. 481 k.c. przez przyjęcie, że powód nie może dochodzić zapłaty odsetek umownych w trzykrotnej wysokości odsetek

ustawowych, z uwagi na naruszenie zasad współzycia, mimo, że obie strony są profesjonalistami, a odsetki w tej wysokości nie są rażąco wygórowane;

2/ w oparciu o podstawę naruszenia przepisów postępowania:

- naruszenie art. 382 w zw. z art. 233 k.p.c. i 65 k.c. przez przyjęcie zupełnie odmiennych niż sąd pierwszej instancji ustaleń faktycznych, bez przeprowadzania postępowania dowodowego, a także przez sprzeczność ustaleń z treścią zebranego materiału w następstwie ustalenia, iż zapis umowy o karze umownej w postaci odsetek umownych nie uprawnia powoda do dochodzenia odsetek, z uwagi na niedopuszczalne zastrzeżenie kary umownej w zobowiązaniach pieniężnych;

- naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. przez zaniechanie wyjaśnienia przyczyn, dla których odmiennie niż sąd pierwszej instancji ocenił ten sam materiał dowodowy.

We wnioskach kasacyjnych skarżący domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i uwzględnienia powództwa, ewentualnie jego uchylenia i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nieusprawiedliwiona jest podstawa kasacyjna naruszenia przepisów postępowania

Zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może być podstawą kasacji jedynie wyjątkowo, gdy z powodu niedochowania przez sąd wymogów określonych tym przepisem zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej, co w niniejszej sprawie nie zachodzi. W ujęciu wniesionej kasacji zarzut ten dotyczy niedostatecznego wyjaśnienia przez Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przyczyn uznania roszczeń powoda za nieudowodnione i jest nieuzasadniony. W kwestii tej bowiem Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że dla wykazania swoich roszczeń powód powinien był przedstawić dokumenty rozliczeniowe potwierdzające fakt opóźnienia się pozwanego z zapłatą uznając tym samym, iż nie wynika on z przedstawionych przez powoda not odsetkowych. Zasadności tego stanowiska nie należy natomiast do przedmiotu regulacji art. 328 § 2 k.p.c. i nie podlega ocenie w ramach zarzutu jego naruszenia.

Błąd sądu polegający na pominięciu przy dokonywaniu oceny prawnej pewnych ustalonych faktów jak i oparciu tej oceny na stanie faktycznym niedostatecznie ustalonym dla przypisania go określonej normie prawnej jest błędem w zakresie subsumcji prawa. Na tej podstawie nie może więc skarżący formułować zarzutu naruszenia art. 382 k.p.c. oraz 233 § 1 k.p.c., którego materia dotyczy wnioskowania z

dowodów o faktach, odmiennie niż przy stosowaniu prawa polegającego na wnioskowaniu z faktów o prawie.

Naruszenie prawa materialnego może stanowić podstawę kasacyjną jedynie wówczas, gdy za przyczyną błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania przepisów wskazanych w kasacji dochodzi do wydania wyroku, który jest niezgodny z prawem.

W świetle powyższego, żaden z zarzutów sformułowanych w kasacji w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego nie może odnieść postulowanego jej wnioskami skutku.

Rozważana przez Sąd Okręgowy kwestia wystawienia faktury VAT, jako warunku dochodzenia należności wynikającej z umowy cywilnej, nie była w ogóle przedmiotem odniesienia się Sądu drugiej instancji. Z uwagi na motywy rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego, zajęcie co do niej stanowiska nie było konieczne i nie mogło wywrzeć wpływu na jego treść. Tym samym chybiony jest zarzut naruszenia przez ten Sąd art. 353¹ k.c. w zw. z art. 32 § 1 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowym (Dz. U. Nr 11, poz. 50 ze zm.).

Pozbawiony doniosłości prawnej jest także dalsze zarzuty naruszenia art. 483 k.c. i art. 65 k.c. oraz art. 353¹ w zw. z art. 481 k.c. Bezpodstawnie przypisuje skarżący Sądowi Apelacyjnemu przyjęcie, w następstwie błędnej wykładni § 7 ust. 3 łączącej strony umowy, że zastrzeżone w nim odsetki stanowią niedopuszczalną karę umowną. Poglądu takiego Sąd ten bowiem nie wyraził, zaś dochodzone na tej podstawie roszczenie powoda oddalił jako niewykazane. Kwestia ta była przedmiotem wypowiedzi Sądu Apelacyjnego jedynie w związku z wykładnią wyroku Sądu Okręgowego, co jednak nie miało żadnego wpływu na treść zaskarżonego wyroku, tak samo jak ocena Sądu Apelacyjnego odnośnie do sprzeczności z zasadami współżycia społecznego, zastrzeżenia przez strony odsetek umownych wynoszących trzykrotność odsetek ustawowych.

Z tych względów kasacja podlegała oddaleniu stosownie do art. 393¹² k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed zmianą k.p.c. ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98) w zw. z art. 3 tej ustawy. O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 i art. 393¹⁹ k.p.c.